

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 7
NOVEMBER
1920

Eleganta och välgjorda
PROMENAD.

Kappor o. Dräkter

samt KLÄDNINGAR för DAMER

PRIMA KVALITEER

BILLIGA BESTÄMDA PRISER

PAUL U. BERGSTRÖMS A|B 74 Drottninggatan 74
DAMKONFEKTION 1 tr.

Freja Magasinet

Specialaffär för
DAMARTIKLAR

29 Drottninggatan 29

9 Humlegårdsgatan,

FILIALER: 21 Odengatan,

52 Hornsgatan

PÄLSATELJÉN

Riks Norrm. 2 41 allm. 115 85

STOCKHOLM

Mästersamuelsgatan 37, 1 tr. Hörnet av Malmskillnadsgatan.

PÄLSVAROR AV ALLA SLAG

INNEHAVARE: ALBERT STRIDSBERG KÖRSNÄR

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

Biks 4 29 FREDSGATAN 3 :: STOCKHOLM N. Y. 50 40

Sverges äldsta, största och bäst
renommerade specialaffär i

Siden- och Ylleklän-
ningstyger

Prover till landsorten sändas gratis och
franco.

Telefon
539
Malmö

SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VII

NOVEMBER 1920

HÄFTE 9

Agda Montelius.

När jag skall söka framställa Agda Montelius' bild tänker jag på v ä r m e och I j u s. Och det synes mig att livet har blivit så oändligt mycket fattigare på dessa två livsfaktorer sedan hon gått bort. Ty om de, som kommit i vare sig närmare eller fjärmare beröring med henne, se sig omkring i kretsen av sina medmänniskor, finna de väl någon, vars hjärta klappat varmare för det rätta, det goda och det sköna? Någon, som mera hängivet offrat alla sina krafter för att hjälpa och upprätta lidande och förtryckta? Någon, vars klara tanke så genomträngt fördomars töcken och spårat stigar, där hon oförskräckt gått fram, banande väg för andra?

Agda Montelius föddes den 23 april 1850 på egendomen Ullvi i Västmanland. Hennes föräldrar voro generallöjtnanten A. Reuterskiöld och dennes maka, född Schenström. Sin tidigaste barndom tillbringade hon på landet, och det berättas att hon var en riktig yrhätta, förtjust i friluftsliv och glada upptåg; men på samma gång begåvad med en vetgirighet och en livlig fantasi, som gjorde att hon redan tidigt trängde in i böckernas värld. Genom sina ämbetsplikter tvangs hennes far till upprepade flyttningar, så att

Agda Montelius under uppväxtåren hade sitt hem i Gävle, Jönköping och i Uppsala, tilldess familjen hamnade i Stockholm, där hon träffade sin blivande make, dåvarande fil. doktorn O. Montelius, med vilken hon gifte sig vid 21 års ålder.

Som nygift flyttade hon in i hemmet 11 S:t Paulsgatan, där sedan hela hennes liv förflutit, endast med avbrott av sommarvistelse i den Monteliuska gamla skärgårdsvillan Klinten vid Skuru och av åtskilliga resor inom och utom Sverige. Med brinnande intresse gick hon upp i sin makes forskningsarbete och blev hans outhärliga amanuens. Men bredvid detta arbete drogs hon oemotståndligt till ett verksamhetsfält, som kom att allt mer och mer lägga beslag på henne — fattigvården. Sedan hon strax efter sitt giftermål, som s. k. skyddsfru, åtagit sig fattigvårdsarbete inom sin församling, blev hon redan vid unga år Maria skyddsförenings ordförande. Genom det dagliga sysslandet med härmed sammanhängande plikter och sin personliga beröring med sina skyddslingar, insåg hon snart att för att bliva mera effektivt måste fattigvårdsarbetet organiseras. Målet skulle vara att åstadkomma samarbete mellan dem, som ville verka för de nöd-

ställda, att söka avpassa den hjälp som behöves och gives så, att den hulpna i stället för att fortfara att sätta sin lit till andra kan stå på egna fötter. De från England och Tyskland härstammande och där redan prövade idéerna om en frivillig hjälpareförening funno hos henne en varm förståelse och omsattes genom henne i svensk jordmån. Så bildades Föreningen för Välgörenhetens ordnande, där Agda Montelius blev själen. Kort efter föreningens stiftande åtog hon sig den krävande posten som föreståndarinna för dess centralbyrå, och det oegennyttiga och ofta oförstådda arbetet hon där under 18 år utförde har varit till oöverskådlig nytta för vårt samhälle. Hennes ledstjärna i allt fattigvårdsarbete har städse varit att i den understödsökande se m ä n n i s k a n, i vilkens livsöde det är en allvarlig sak att ingripa, varför varje åtgärd måste prövas ur synvinkeln, att om den icke förmår hjälpa, så skadar den. Den revolution inom fattigvårdsarbetet, som tillämpningen av dessa idéer medförde, försigick icke utan ett visst missförstånd och en rätt så hård kritik, men så småningom har Agda Montelius' principer i hög grad lyckats genomsyra den allmänna uppfattningen, om än tanklöshet och lojhet alltjämt kunna förekomma. Själv har hon i boken *Frivilliga hjälpare* medryckande beskrivit hur arbetet bör utföras, och man behöver bara se sådana kapitelrubriker som "Människa mot människa", "Samhällsplikt och samhällsansvar", "Allas samhörighet", "Målmedveten hjälp" etc. för att förstå i vilken anda den boken är skriven. Den är grundad på djup medkänsla och in-

gående kunskap om de fattigas liv, erhållen under besöken i deras hem eller som deras förtrogna och rådgiverska på hjälpbyrån. Även i föreläsningar, såväl i Stockholm som i landsorten, har hon utrett ämnet, och hennes gripande, ansvarsfyllda ord ha givit uppslaget till ett välsignelsebringande arbete i hela vårt land. Jag hör ännu den av rörelse vibrerande stämman när hon slutade ett föredrag för skolungdomen med utropet: Det är icke barmhärtighet det gäller — det är r ä t t f ä r d i g h e t!

Med dessa ord faller sig övergången till hennes verksamhet inom Fredrika-Bremer-Förbundet helt naturlig, ty under arbetet för förbättrandet av kvinnans ställning löper rättfärdighetskänslan som en röd tråd.

Det var år 1886, således i förbundets andra levnadsår, som Agda Montelius inträdde i dess styrelse. År 1898 blev hon vice ordförande, år 1904 ordförande, men under mellantiden var det endast benämningen som skilde, ty hon betraktades ständigt som ordförande, skötte nästan alltid klubban vid sammanträdena och var allt ifrån begynnelsen den ledande kraften i arbetet. På goda grunder anser därför förbundet att det i 22 år fått äga Agda Montelius som sin ordförande.

I sällsynt grad ägde hon de egenskaper, som äro idealiska för ordföranden i en förening, som verkar för kvinnofrågan med allt vad den innebär av etisk utveckling och socialt framåtskridande för kvinnorna och genom dem för hem, samhälle, fosterland. Hon såg kvinnofrågan i stort som en mäktig rörelse genom tiderna, som en av mänsk-

lighetens livsfrågor. Att kvinnornas medverkan var oumbärlig för framåtskridandet, därom kände hon sig förvisad. Och därför fick intet förbigås, om än det kunde synas obetydligt, som kunde hjälpa kvinnorna att stå som självständigt tänkande och arbetande medlemmar av samfundet. Inga gamla fördomar, inga föräldrade lagar finge stå hindrande i vägen. Tillfälle till utbildning, till förvärvsmöjligheter måste beredas, så att kvinnan kunde stå ekonomiskt oberoende jämsides med mannen. Men framför allt gällde det, att ingen kvinna fick stå i liknöjd och omedveten mitt i den jäsande rörelsen på det moraliska och det sociala området.

Vid en överblick av de ärenden, som under Agda Montelius' ordförandeskap handlagts inom förbundsstyrelsen, mötes man därför såväl av de stora kvinnofrågorna som av frågor, vilka beröra skilda kårer eller grupper av kvinnog; såväl av petitioner och uttalanden i etiska frågor — rättfärdighetsfrågor — med sin genomgripande betydelse även för det praktiska livet, som av löne- och befordringsangelägenheter, vilka, ehuru mera hörande till opportunitetsfrågorna, dock äro av vikt för det stora sammanhanget. Petitioner angående politisk rösträtt för kvinnor ha tvenne gånger å förbundets vägnar framburits av Agda Montelius, första gången så tidigt som år 1899. En skrivelse om att kvinnor måtte inväljas i stadsfullmäktige inlämnades år 1906. Förbundet har arbetat genom utlämnande av stipendier och lån, genom att söka öppna nya arbetsområden för kvinnor och genom upplysningsverksamhet. Flera uttalanden ha gjorts

angående målsmanskapet och barnens rätt, angående nödvändigheten av kvinnlig yrkesinspektion, angående förbud mot kvinnors nattarbete m. m. Om ordföranden än icke alltid var med om själva uppsättandet av en skrivelse, så hade hon dock på sitt vanliga samvetsgranna sätt deltagit i den föregående utredningen och var alltid behjälplig med den slutliga redigeringen. "Fortiter in re, leniter in modo" var härvid hennes rättesnöre.

En fråga, som alldeles särskilt låg Agda Montelius om hjärtat var yrkesskolefrågan. Upprepade gånger var den föremål för förbundets åtgöranden. Bland annat föranstaltades en enquête rörande den kvinnliga folkskoleungdomens val av levnadsbana för att på grundvalen av denna kunna basera framställningar i yrkesskolefrågan. Vid flera tillfällen avlätos skrivelser i ärendet, och då stadsfullmäktige år 1909 utfäste ett större anslag till enskild eller förening, som ville åtaga sig att upprätta en yrkesskola för flickor, utarbetade förbundet en utförlig plan därtill. Gång på gång uttalade sig ordföranden såväl skriftligen som muntligen i denna fråga innan den åren 1912—13 löstes genom stadens upprättande av yrkes- och lärlingsskolor.

Arbetet inom förbundet har emellertid alltid varit och är mera växlande än som kan belysas av en koncentrerad skildring och år efter år har det växt ut. Visserligen har den ena associationen efter den andra upptagit särskilda delar av den verksamhet, som under den första tiden ensamt vilade på förbundet, men detta har medfört nödvändigheten att stå i en ständig växelverkan med dessa för-

eningar. För förbundets ordförande har detta måst betyda ett allt djupare inträngande i förbundets speciella uppgifter på samma gång som en ännu vidare överblick på alla de områden, där kvinnorna vunnit inträde. Partimänniska får ledaren minst av allt vara. Och ingen har väl varit mera fjärran från partiväsende eller förutfattade meningar än Agda Montelius. Alla förslag, varifrån de än stammade, ha prövats samvetsgrant och fördomsfritt. Även de, som vid första framläggandet synt omogna, ha då de under ordförandens förstående ledning genomdiskuterats, ofta fått fasta konturer och kunnat utföras samt blivit till den nytta förslagsställaren avsett.

Att förbundet genom sina egna läroanstalter — Rimforsa, Apelryd och Skolan för högre yrkesutbildning — kunde bereda unga kvinnor tillfälle till utbildning och därigenom skänka vårt land skolad och villig arbetskraft, var för Agda Montelius med hennes varma fosterlandskärlek och livliga intresse för ungdomen en källa till mycken glädje. Genom besök vid skolorna stärktes mer och mer hennes tro på deras fosterländska uppgifter. För Apelryd, som ännu kan sägas vara i utvecklingsåren, uppgjorde hon in i det sista planer för åstadkommande av den behövliga utvidningen. De av förbundets medlemmar, som från årsmötet i Malmö—Lund gjorde en avstickare till Apelryd och fingo tillbringa en dag där tillsammans med henne, skola väl aldrig glömma hur hon gick omkring och visade samt redogjorde för de tilltänkta utvidningarna, förnöjd att vi alla delade hennes förtjusning över den välskötta trädgården,

de praktiska anordningarna och den härliga naturen.

* * *

För många blev årsmötet 1920 och besöket vid Apelryd det sista minnet av Agda Montelius. Det var nog så, att vid årsmötena fick hela förbundet på ett särskilt sätt rå om henne. Redan i sina varmhjärtade, vackra hälsningsord angav hon tonen, framhöll hon samhörighetskänslan. Så ock vid detta hennes sista årsmöte. Ingen kunde väl ana att hon, i synnerhet sista mötesdagen, kände sig mycket ansträngd. På Apelryd t. ex. var hon lika outtröttlig som någon annan. Vid återkomsten till hemmet — sommarbostaden vid Skurusundet — började hon emellertid märka att det var svårt att sammanhålla tankarna på samma sätt som förut, men vi hoppades alla att en tids ostörd vila skulle återställa henne. Så blev dock icke fallet, hon hade under många år för mycket nött på sina krafter. Efter att jämnt en månad ha varit sängliggande, utandades hon sin sista suck eftermiddagen den 27 oktober.

Hennes sista tid var präglad av samma egenskaper, som kännetecknat hela hennes liv, hon kunde tala varmt med och le ljusst mot de sina. H ä l s a a l l a ! hörde till hennes sista yttranden, och denna hälsning skall glädja alla, som ehuru skilda från henne genom avstånd, höllo henne kär.

* * *

Alltför väl märker jag hur jag misslyckats i mitt försök att sammantränga något av förbundets verksamhet till bakgrund för bilden av Agda Montelius som

vår ordförande. Skälet är att hennes helgjutna, värme och ljus utstrålande personlighet dominerar så i förgrunden att allt annat skymmes undan. Man ser henne ej blott som arbetsledare och arbetskamrat, utan även som den förstående vännen, vars rika begåvning och fina soliga väsen gjorde varje samskväm där hon var närvarande till en fest, allra helst när hon tog emot som värdinna i det egna, vackra och gästfria hemmet. Hennes närvaro angav alltid den höga och rena tonen i umgänget.

En ytterligare antydning om hennes rika verksamhet ges av ett, om än summariskt, omnämnande av andra föreningar, som hon skänkte sitt stöd. Åt sin egen församling offrade hon mycket arbete. Hon tillhörde dessutom styrelserna — i de flesta fall som ordförande — för Sv. Fattigvårdsförbundet, Centralförbundet för socialt arbete, Tjänarinnehemmet, Föreningen för öm och sedlig modersvård, Murbeckska barnuppfostringsanstalten, Barnavårdsbyrån, Småbarnshemmet och Föreningen Isaak Hirschs minne. Läger man härtill att hon under en följd av år regelbundet samlade sina medarbetare i sitt hem till överläggningar och ofta höll föredrag både i Stockholm och landsorten, så häpnar man över hennes arbetsbörda, som hon bar utan att någonsin förefalla jäktad eller beklaga sig. Den sista stora arbetsuppgift hon åtog sig var ordförandeskapet i insamlingskommittén för Kronprinsessans minnesfond.

Den minnesplakett, varmed vänner och beundrare önskat att på Agda Montelius' 70-årsdag få hugfästa hennes livsgärning har just i dagarna blivit färdig. Den

återgiver hennes profil och på fransidan en symbolisk framställning av hennes arbete för upprättandet av de fattigas hem och för kvinnans framåtskridande. Inskriften lyder: *U r n ö d e n s — u r f ö r d o m a r s b a n d — u p p m o t s a n n m ä n s k l i g h e t.*

* * *

Det var fest på förbundets byrå. Vår ordförande hade den 23 april fyllt 70 år och ett par dagar därefter, en söndag, hade hon på ett officiellt-humoristiskt sätt inbjudits till middag därstädes, en inbjudning som hon i samma anda jakande besvarat. Byrån hade gjorts så festlig som de lokala förhållandena medgävo, blommor och ljus, högtidsklädda arbetskamrater, som bildade häck, där festföremålet skulle skrida fram. Och där kom hon, glad och strålande vänlig, ljusklädd högtiden till ära och för en gångs skull prydd med sin stora Illis Quorum, buren i blått band kring halsen. Den materiella välfägnaden skulle hastigt ha kunnat undanstökas, men festen förlängdes och fick sin prägel av de tal, både på vers och prosa, som avlöste varandra. Även i dem, som klätts i skämtets form, lyste kärleken och tacksamheten till den självuppoffrande ledaren, den vidsynta föregångskvinnan.

De ord, vilka Gertrud Adelborg — den, som längst fått arbeta med Agda Montelius och det under förbundets banbrytningstid — vid detta tillfälle riktade till henne, voro ett adekvat uttryck för våra känslor. Efter att ha liknat henne vid en sol, fortsatte talarinnan ungefär så här: "Sådan har du varit för oss under dessa år. Du tror det kanske

inte, men solen vet nog ej heller av att den värmer, lyser för fattig och rik, för ond och god. Solen giver liv. Din närvaro och din ledande hand ha varit en livgivande kraft, som låtit blygsamma försök utvecklas till växtlighet och som samlat strödda, lätt utkastade tankar och omogna förslag till bärande idéer". Hon utvecklade sedan sin liknelse med att tala om hur solen har s. a. s. en omfattande synkrets, hur den giver färg, hur den skänker glädje och slutade med: "Tack för det solsken, som lockat fram det bästa vi haft att giva, och tack för din varma, livgivande kraft".

Skall någon av de närvarande kunna glömma när Agda själv tog till ordet för att tacka för vår enkla hyllning? Först framhöll hon hur det just var den t r o man hyste till henne, som burit henne i arbetet, och så fortsatte hon, liksom för-

klarad av en inre rörelse: "Icke har jag kunnat uträtta något, men om ni nu tycker det, så är det som en Herrans tjänarinna jag fått verka." — Dessa ord av Agda Montelius betyda så mycket, hon öppnade icke ofta på det sättet sin själs innersta dörr, men det var som om hon vid detta tillfälle, då hon kände sig stå så nära allas våra hjärtan, måste låta oss få denna inblick, låta oss se vad som alltid varit hennes ledstjärna. De orden ge oss nyckeln till hennes väsen, till hennes storhet liksom till hennes anspråkslöshet.

Vi kunna endast med överfullt hjärta instämma i den under hennes dödsannons stående inskriften:

Välsignat vare hennes minne.

SIGRID ULRICH.

Det sista.

Maria kyrka var till trängsel fylld. Det var många som ville vara med vid Agda Montelius' griftefärd.

I kyrkans skymningsdager tänder sig plötsligt de elektriska lågornas ljusrand kring pilastrarnas kapitäl och drar sig som glänsande pärlband längs vita väggytor. När de första tonerna av Mendelssohns sorgmarsch ljuda från orgelläktaren och den vita kistan, täckt av Sverges flagga, buren högt främst i sorgtåget, syns i de vitt uppslagna kyrkportarna strömmar kronornas ljus fullt och starkt över det med höga växter

smyckade koret, över den djupt gripna folkmassan.

Vid kistan talar ärkebiskopen. Det är inga personalier, författade till hennes ära, så ville inte hon ha det som är borta, men det är en sammanställning av olika bibelns ord, som bli en teckning av hennes väsen och gärning och siandets ord om det hon gått in till.

Från orgelläktaren komma underbart härliga violintoner tillsammans med orgelns, Händels Largo. — I en högtidlig hymn ljuder Lillemor Montelius' stäm-

ma under valven. "Salig, salig — —" jublar den sköna rösten.

Tillbaka ned genom kyrkan går åter tåget med sin börda. Chopins sorgmarsch leder stegen.

I krematoriet på Nya kyrkogården står den vita kistan åter på sin katafalk, men ned genom denna sjunker den sakta, medan ljuvlig musik åter högtidligt ljuder omkring den.

*

Agda Montelius ville inte att blommor skulle hopas kring hennes bår. Hennes önskan nådde dock inte alla. Fredrika-Bremer-Förbundets Hälsingborgskrets hade sänt en praktfull krans. Från drottningen kom en. Från socialdemokratiska kvinnor en.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet kommo telegram som talade om hur förlusten kändes i vida kvinnokretsar. Från Dansk Kvindesamfund kom:

"Dansk Kvindesamfund udtrykker sin inderlige Deltagelse i Anledning af fru Agda Montelius' Død". Från Finsk Kvinnoförening: Samlad till möte ägnar Finsk Kvinnoförening minnet av fru Agda Montelius sin tacksamma hyllning och sänder förbundet sin deltagande hälsning. Från Norsk kvindesaksnämnd: "Norsk kvindesaksnämnd sender sine hjertlige deltagende hilsener i anledning Agda Montelius bortgang." Från Fredrika-Bremer-Förbundets Göteborgskrets, Stipendiefondens förtroendenämnd i Göteborgs och Bohus län och Fredrika-Bremer-Förbundets sjuksköterskebyrå i Göteborg: "Vi dela er djupa sorg och saknad vid förlusten av förbundets ordförande. I Agda Montelius värda och älska vi den ädlaste förebild i arbetet för det godas och det rättfärdigas sak".

Resolutioner vid Internationella kvinnoförbundets 5-årsmöte i Kristiania 11—16 sept. 1920.

Flertalet av de beslut, som fattas på I. C. W:s kongresser, kunna som bekant enbart betraktas som uttalanden av det internationella förbundets önskemål, då ju I. C. W. ej kan direkt inverka på de olika ländernas lagstiftning utan endast söka att genom sitt indirekta infly-

tande i varje särskilt land utöva ett tryck på de lagstiftande myndigheterna i den på kongressen bestämda riktningen. Då 28 nationalförbund, vart och ett i sitt land, allvarligt och målmedvetet arbeta på att göra detta indirekta inflytande så kraftigt som möjligt, är det antagligt att

de principuttalanden, om vilka Kristianiakongressens delegerade enade sig, komma att få en viss framtida betydelse.

Den synnerligen långa och heterogena resolutionslistan indelas lämpligast i vissa huvudgrupper. I ordningen komma då först de förslag till stadgeändringar, som av kongressen antogs. Det beslöts sålunda att i I. C. W:s styrelse hädanefter skulle sitta 5 vice ordförande, i stället för förut 3, samt att till var och en av de permanenta kommittéerna skulle väljas såväl en vice som en ordinarie ordförande eller convenor. Vidare beslöts att före varje 5-årsmöte vikarier (proxies) skulle utses för den korresponderande sekreteraren, för skattmästaren och för var och en av de två protokollförande sekreterarna med uppgift att ersätta dessa i händelse av behov. Ett synnerligen viktigt stadgeändringsförslag hade ungefär följande lydelse: Då det anses vara av största vikt att I. C. W:s finanser förbättras och att dess konstitution får en mera demokratisk prägel, som bättre överensstämmer med den rådande tidsandan, föreslås, att varje nationalförbund, utöver den stadgade årsavgiften, årligen skall bidra till I. C. W:s kassa med en viss procent av sina årsavgifter (således ej av eventuella statsanslag), samt att I. C. W. med den sålunda erhållna ökningen av sina inkomster skall bekosta de internationella funktionärernas ämbetsresor. Valet av dessa funktionärer behöver då ej vara beroende av de resp. kandidaternas förmögenhetsförhållanden. Enhälligt antogs såväl detta förslag som ett tillägg därtill, nämligen att före ett 5-årsmöte varje nationalförbund skall anslå en vecka till propagandaarbete

för I. C. W. Även bör under denna vecka en insamling göras för I. C. W:s gemensamma kassa bland alla kvinnor, vilka som medlemmar av någon till nationalförbundet ansluten förening tillhöra den stora världssammanslutningen "the International Council of Women". Slutligen bestämdes att I. C. W. skulle utgeva en tidskrift, som skulle bli dess officiella organ.

Nästa stora grupp resolutioner beröra direkt Nationernas förbund. Kongressen uttryckte sitt principiella gillande av en förening mellan världens olika stater och därför sin uppriktiga glädje över att ett Nationernas förbund bildats. Den uttalade därjämte sin önskan, att alla självständiga stater snarast möjligt måtte bli medlemmar av folkförbundet, då endast därigenom politiska och ekonomiska frågor skulle kunna lösas på ett för den internationella rättskänslan tillfredsställande sätt. Enhälligt tackades dessutom Lady Aberdeen, I. C. W:s ordförande, för hennes framgångsrika arbete i Paris våren 1919. En kvinnodeputation med Lady Aberdeen i spetsen hade nämligen då blivit mottagen i audiens av fredskongressens folkförbundskommision och av denna lyckats utverka, dels att kvinnor förklarades valbara till alla ämbeten inom Nationernas förbund, dels att en internationell hälsovårdsbyrå inrättades. Sedan Kristiania-mötet tack- samt erkänt värdet av de resultat som vid sagda tillfälle uppnåtts, beslöts uppmana regeringarna i varje till folkförbundet anslutet land: 1) att utskicka en kvinna bland de tre delegerade till första mötet i november 1920, 2) att låta lämpliga kvinnor såväl som män delta i

folkförbundets kommittéarbete, samt 3) att utse åtminstone två medlemmar, varav en måste vara en kvinna, såväl i den planerade hälsovårdsbyrån som i varje annan under Nationernas förbund sorterande kommission, behandlande för kvinnan och familjen viktiga frågor. Även beslöts att I. C. W. skulle yrka på att Nationernas förbund beaktade alla nationella särdrag och egenheter hos de till förbundet anslutna staterna.

Endast tre resolutioner behandla undervisningsfrågor. Den första gäller utbytet av lärarekrafter de olika länderna emellan. Kongressen ansåg det vara av internationell betydelse att åtgärder vidtogos, som underlättade ett sådant utbyte, och att därför det vore synnerligen önskvärt att även de personer, som för en begränsad tid ha sitt undervisningsarbete förlagt till utlandet, få rätt till pension i det egna landet. Önskvärt vore även att i alla skolor klargjordes för eleverna en medborgares rättigheter och skyldigheter samt att lagkunskap inginge som ämne i elementar- och fortsättnings-skolornas högre klasser. Åt "Education Standing Committee" uppdrogs att tillsätta en särskild filmkommitté, som skulle få till uppgift att arbeta för bättre filmer, för filmens användande i skolans tjänst samt för kvinnliga filmcensorer.

De resolutionsförslag, som gällde barnavård, hänskötos på förslag av Förenta Staterna till en särskild kommitté, vars ordförande (convenor) skulle bli Lady Aberdeen och i vilken skulle sitta representanter för länder, vilka särskilt intresserade sig för barnavård. Dock uttalade sig kongressen för en kraftig och energisk samverkan mellan alla länders

kvinnor för att främja barnavården och i all synnerhet för att söka rädda barnen i de av hungersnöd härjade delarna av Europa. Angående utom äktenskapet födda barn beslöt I. C. W. verka för att dessa barn skulle få rätt till faderns namn och skulle tillförsäkras ett lämpligt underhåll. Ävenledes borde faderns identitet fastslås.

Diskussionen om nationalitetslagarna ledde till viktiga principuttalanden. Kongressen ansåg det i hög grad nödvändigt att en internationell överenskommelse träffades rörande dessa lagar, så att de ej skulle väsentligen skilja sig från varandra i olika länder. Den uppmanade därför nationalförbunden att i sina respektive länder arbeta för att kvinna, som gifter sig med en utlänning, må ha rätt att behålla sin egen nationalitet samt att kvinna må givas samma rätt som man vid val av nationalitet. Åt I. C. W.'s "Committee on Laws" uppdrogs att studera nationalitetsfrågan samt att utarbeta ett förslag till internationell överenskommelse angående gift kvinnas nationalitet. Ett dylikt förslag skulle sedermera av I. C. W. överlämnas till såväl varje lands regering som till Nationernas förbund.

Beträffande folkhälsan gjordes flera uttalanden som betonade önskvärdheten av att under Nationernas förbund en av män och kvinnor sammansatt internationell hälsovårdsbyrå inrättades, såvida man kunde få genomfört att sexuella sjukdomar av densamma behandlades enligt principen om moralisk likställighet man och kvinna emellan. Även framhölls vikten av ett bättre samarbete mellan länderna i hälsovårdsfrågor. I sam-

manhang härmed diskuterades de svårigheter, som ofta möta emigranten vid framkomsten till det främmande landet, därigenom att ingen läkareundersökning företagits vid avresan, och beslöt I. C. W. arbeta för att ett enhetligt undersökningssystem antoges i varje land, så att emigranter vid avresan från hemlandet finge genomgå samma läkareundersökning som vid landstigningen i det främmande landet.

I nästa huvudgrupp äro sammanslagna flera till innehållet ganska olika resolutioner. Den första av dessa behandlar frågan om lokalt veto. Med kännedom om det välgörande inflytande som rätten till lokalt veto haft i Förenta staterna och Kanada förordade I. C. W. införandet därav i varje land, där sprithaltiga drycker försäljas. Därefter kommo två resolutioner rörande den s. k. moderlönen. I. C. W. uttalade sig för att behövande mödrar, som ha sina barn boende hos sig, borde tillförsäkras en viss minimiinkomst i förhållande till antalet barn. Om hushållets inkomster ej uppginge till detta minimum, borde stat eller kommun eller bägge tillsammans betala skillnaden. Därjämte beslöts att frågan om moderlön skulle studeras inom de nationella föreningarna. Vidare uppmanades nationalförbunden tillse att även kvinnliga kommitterade tillsattes, isynnerhet i kommittéer som behandlade välfärdsfrågor; även förordades kvinnliga domare vid ungdomsdomstolar. Hustruns ekonomiska ställning ansåg I. C. W. böra tryggas, och kunde detta lämpligast ske genom att hustrun tillerkändes rätt till en viss del av mannens inkomst.

En grupp resolutioner berörde frågor

om moral och moralisk likställighet. Det beslöts att nationalförbunden skulle arbeta för reglementeringens upphävande i resp. länder och med all makt fortsätta kampen mot den vita slavhandeln. Det uppdrogs åt "the Committees on Public Health and on Equal Moral Standard" att gemensamt undersöka vilka åtgärder som borde vidtagas för att förhindra spridandet av veneriska sjukdomar samt att uppmana kvinnor i alla länder att motarbeta reglementeringens återinförande. Inseende den fara som hotar den personliga friheten därigenom att moraliskt mindervärdiga och sexuellt obehärskade personer tillåtas röra sig fritt i samhället, ansåg I. C. W. att i alla länder dylika personer borde insättas på vårdanstalter eller på annat sätt bevakas. Till denna grupp hör även I. C. W:s beslut att verka för en minskning av lyxvaruproduktionen genom att söka motarbeta förbrukningen av lyxvaror samt ett beslut att arbeta mot den överdrift i klädedräkt och dans, som nu gör sig gällande.

Slutligen bestämde sig kongressen för att uppmana den Internationella postunionen, som skulle sammanträda i Madrid hösten 1920, att ej höja postportot.

Kongressen tackade därefter Förenta staternas, Englands och Jugo-Slovaikiens nationalförbund för den vänliga inbjudan till 5-årsmöte 1925, som framförts av deras resp. ordförande. Det beslöts emellertid att uppskjuta bestämmandet av platsen för nästa kongress till det möte av I. C. W:s internationella funktionärer (Executive), vartill inbjudan antagits från Holland.

Till I. C. W:s styrelse för 5-årsperioden 1920—1925 utsågos: ordf. M:me Chaponnière-Chaix (Schweiz); hedersordförande Lady Aberdeen (Storbrit.); 1:sta vice ordf. M:rs Ogilvie Gordon, D. Sc., Ph. D., F. L. S., J. P. (Storbrit.); 2:dre vice ordf. M:me Avril de Sainte-Croix (Frankrike); 3:dje vice ordf. fröken Hennie Fochhammer (Danmark); 4:de vice ordf. Dr. phil. Alice Salomon (Tyskland); 5:te vice Mrs. Henry Dobson (Tasmanien); 6:te

vice ordf. M:rs Philip North Moore (U. S. A.); korr. sekreterare fru Anna Backer (Norge); vice korr. sekreterare M:me Isodora Sekulitch (Jugo-Slovakien); protokollför. sekreterare Miss Elsie Zimmern (Storbrit.), Miss L. van Eeghen (Holland); skattmästare Mrs. W. E. Sanford (Kanada); vice skattmästare M:lle Hélène D. Antonopoulo (Grekland).

Ingegerd Palme.

Fredrika Bremer levandegjord.

Fredrika Bremers brev. Samlade och utgivna av *Klara Johanson* och *Ellen Kleman*. IV. 1857—1865. P. A. Norstedt & Söners förlag

Medan planen på en skulpturbild av Fredrika Bremer sedan flera år fått anstå, har en ståtlig minnesvård över henne rests i den samling av *Fredrika Bremers brev*, som av Klara Johanson och Ellen Kleman utgivits på Norstedt & Söners förlag. Det nu utkomna fjärde och avslutande bandet, som omfattar åren 1857—1865, bringar upp totalsiffran av brev till 1,485, det vill säga inemot 1,500, halvtannat tusental. Spaningarna efter brev ha sträckt sig över de vidsträcktaste områden. Till samlingen har Harvard Colleges bibliotek i Förenta Staternas Cambridge bidragit lika visst som British Museum i London. Med en energi, som icke låtit sig avskräckas, endast sporras av svårigheterna, ha utgivarna efterforskat Fred-

rika Bremers i enskild ägo bevarade brev till utländska vänner. Där det följda spåret icke gett något resultat, har det berott på att brev, som kanske funnits, gått förlorade. Däremot tyckes det alltid ha lyckats, att även över världshavet trots ett tidsavstånd av mer än ett halvsekel komma fram till rätta vederbörande. Utgivarna ha uppsökt och trätt i korrespondens med de ättlingar av Fredrika Bremers vänner, som ägt eller kunde tänkas äga bevarade brev från henne. Här har en dotterson till de amerikanska vännerna Marcus och Rebecka Spring från Kalifornien sänt avskrift av breven till hans morförelldrar. Där har en ryttmästare i tyska generalstaben sänt Fredrika Bremers brev till sin tyske vän från Londonvistelsen ministern Bunsen, vilka brev måst efterlysas av utgivarna både i England och Tyskland, då familjen Bunsen förgrenat sig på båda länderna. En ännu levande korrespondent

till Fredrika Bremer, Margaret Howitt, vilken som ung flicka vistades en vinter (1863—1864) hos Fredrika Bremer i Stockholm, nu en åttioårig gammal dam, rubbades genom världskriget från sin mångåriga boningsort, i Innsbruck, och vistas nu i England, skild från sitt tyska hem. Hon har visserligen på grund härav icke kunnat ställa sin rika samling till förfogande, men hennes ännu livliga erinringar av Fredrika och hennes hemmiljö, meddelade i korrespondensen med utgivarna, utgöra ett värdefullt tillskott till kommentarerna.

Dessa exempel äro belysande både för de svårigheter, som i en mängd fall varit att övervinna för åtkomsten av breven, och för det nit och den skicklighet, varmed de faktiskt övervunnits.

De efterforskningar, där inga brev från Fredrika Bremer varit att uppdaga, ha i ännu ett par andra fall lämnat en skörd av högtintressanta upplysningar. Så t. ex. de i *A n m ä r k n i n g a r* meddelade otryckta dagboksanteckningarna av Amiel om hans samvaro med Fredrika Bremer. Dessa "anmärknin-gar", en genom sin anspråklöshet missvisande överskrift över de upplysande, enastående rikhaltiga noter, som åtfölja alla brevbänden, meddela i själva verket dels en hel serie porträtt av Fredrika Bremer själv, hämtade ur hennes samtidas memoarer och brev, dels träffsäkra, kärnfulla och lysande intelligenta karakteristiker av med brevtextern förbundna personer, publikationer, situationer sedda och återgivna med Klara Johanssons originella gestaltningskraft. Kongressmeddelanden, tidskrifts- och tidningslitteratur, hyllningsskrifter, memoa-

rer av alla slag, tryckta och otryckta, personliga meddelanden från kulturens yppersta i skilda länder och världsdelar och från så anspråkslösa håll som en emigrerad f. d. uppapperska till Fredrika Bremer, vars "Små hågkomster" trycktes i den svensk-amerikanska tidskriften *Ungdomsvännen* 1915 och citeras i fjärde brevvolymens "anmärknin-gar" — det är i sanning ett vidsträckt område, som överskådats och begagnats till de i "anmärknin-gar" nedlagda upplysningarna. Likväl träder hos läsaren er-spekten för det omfattande vetande på den politiska, litterära, allmänskulturella historiens fält, som de innebära, i bakgrunden för den livliga förnimmelsen av detta vetande. Bredvid denna karakteriseringskonst förefaller den virtuositet i återgivandet av yttre drag, som man eljest brukar beundra hos de talangfullaste skildrare, likna den själlösa "historiska" troheten hos panoptikonbilder med autentiska kläder. Här däremot få vi glimtar av det förflutnas själ. Denna förmåga att tvärsigenom mångfaldiga skal förnimma själen, väsenheten, ägde Fredrika Bremer själv i förhållande till samtida personligheter och tidsriktningar, och det ligger något estetiskt, och icke blott estetiskt, tillfredsställande i att Fredrika Bremer nu under förmedling av en sådan tolk talar till eftervärlden.

Det sista brevbåndet är till innehållet det enhetligaste. Som femtiosexåring är ju Fredrika Bremer icke blott sig själv — det är hon alltid — utan också sin egen. Nyanserna i hennes sätt att för-yttra sitt rika andliga innehåll bero under hennes sista livsperiod av situation och sinnesstämning men i blott ringare-

grad av adressatens person. Hennes intellektuella intressen ha upptagit och upptaga alltjämt ett växande erfarenhetsstoff. Hennes personliga utveckling har allt fastare slutit sig kring den religiösa kärna, som är hennes väsens medelpunkt. Hon är i en märklig grad på en gång rörlig och fast.

I viss mening förefaller Fredrika Bremer trots de mångfaldiga anknjtingarna åt alla håll ensamare än förut. Men hon är stark nog för denna ensamhet, som för henne icke är enslighet eller tomhet utan en ensamhet i gemenskap med Gud.

Enhetlig, som Fredrika Bremer var, har man likväl i flera fall svårighet att karakterisera henne genom ett enhetligt omdöme. Var hon på ålderns dagar ung för sina år? Ja. Var hon tidigt gammal? Ja, också det. Hon såg äldre ut än hon var. Vid sextio år hade hon utseende av en sjuttioåring. Redan förut och tidigt var hon i en mening gammal till sitt inre, i sin uppgörelse med livet. Men samtidigt fanns hos henne en ungdomlighetens spänstighet, en förnyelseförmåga, som är förunderlig. I ungdomen hade hon kvalitets av stora krav, instängda i trånga villkor. Som gammal

lyssnade hon fritt till ett bjudande inre m å s t e.

Bland breven på svenska äro i det senast utkomna bandet brev till Zacharias Topelius och Viktor Rydberg. I de många breven på främmande språk frapperas man i detta brevbänd av Fredrika Bremers förmåga att finna liv i det främmande språket. Ja, av dessa brev får man i denna del en djupare inblick i hennes inre liv än av de svenska.

Långa brev och korta biljetter, storstilade översikter och genreartade situationsbilder — tillsammans ge breven en fasetterad bild av brevskrivarinnan. Man möter hemmänniskans sinne för vardagslivets detaljer, diktarsjälens känslighet för skönhet, i ton och färg, siarens fjärrblick.

En hel del av de psykologiska konstruktioner, som tidigare gjorts upp om Fredrika Bremer, ha med ens blivit föråldrade. Förmodandet på måfå är nu — eller bör vara — avlyst. Den Fredrika Bremer, som träder oss till mötes i denna brevsamling, är en mäktig personlighet, icke lämpande sig för att avbildas i fickformat, något som alltför ofta skett.

HILMA BORELIUS.

Notiser från bokvärlden.

Anna Howard Shaw. Den kvinnliga prästen och människovännen. En livsbild av *Märta Tamm-Götlind*. J. A. Lindblads förlag.

Anna Howard Shaw är ett namn, som de flesta känna till och sätta i förbin-

delse med kvinnlig prästtjänst och rösträttskongresser. För jämförelsevis få är hon en känd, verklig personlighet. Kan ske skall mången, i likhet med under-tecknad, med en särskild tillfredsställelse taga ovannämnda lilla biografi i sin hand

för att stifta bekantskap med m ä n i s k a n Anna Shaw och avföra ett tämligen intetsägande n a m n från sin minneskunskap.

Det är en ovanlig och intressant livshistoria, som dessa blad, huvudsakligen byggda på Anna Shaws *Story of a Pioneer*, förtälja oss. I flere av sina skeden kan den nästan kallas en hjältesaga, ty den handlar om modigt utkämpade strider, om nöd och försakelser, som tåligt burits för att nå ett mål, som syntes värt alla offer, och den personlighet, som oavslåeligt strävar mot detta mål, blir småningom kär för läsaren. Då jag ej läst den förnämsta källan till Märta Tamm-Götlinds bok, kan jag ej yttra mig om vad hon fått ut av densamma, men jag kan inte låta bli att undra om den stora biografien ej låter oss veta mer om Anna Shaws religiösa liv före och under den tid hon tog det ovanliga steget att utbilda sig till präst. I den mindre boken få vi visserligen veta att hon, sedan hon först försökt sig på sömerskeyrket, träffade på en kvinnlig präst och "från den stunden gick rakt mot målet", liksom att hon, enligt sina egna ord, "av någon orsak längtade att få predika". Det kan inte förnekas att det skulle vara intressant att känna den där "orsaken". Var den inte först och sist av religiös natur, så kan hennes modiga kamp för "predikolicens" visserligen ha sitt stora värde, men religiöst sett intresserar den oss inte. Kanhända var denna outhärliga längtan "att få predika, att få tala till folk och säga dem saker" — som det kanske ej fullt lyckligt heter i översättningen av doktor Shaws ord — den djupast liggande orsaken till den unga kvinnans energiska strävan, och det vill synas som om hon utan egentlig saknad lämnat sin dyrt förvärvade prästerliga ställning för att ägna sig åt nykterhets- och sedlighetssträvandena och först och sist åt kvinnornas rösträttskamp. Dock säges det att hon i sin nya verksamhet tog med sig ett religiöst patos och

visste att "lägga hela rörelsen, i vars tjänst hon stod, under evighetens synpunkt".

En varmhjärtad människovän, en modig och rättrådig personlighet var Anna Shaw ända från sin ungdom, och hon ägde därjämte en så sällsynt egenskap som en osjälviskhet, stor nog att låta henne, glömsk av egen fördel, arbeta på en medtävlarens framgång. Att hon ävenledes var en idealist av renaste vatten, framgår tydligt av två hennes valspråk, som återgivas i boken i fråga. Det ena lyder: "Vart enda framsteg, som världen gjort, är en dröms utkristallisering till verklighet"; det andra: "Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak, som en stor sak kan göra för oss".

FANNY EKENSTIERNA.

Agda Montelius fond. På Agdadagen den 20 september, då förbundets nu så djupt saknade ordförande ännu levde, fick Fredrika-Bremer-Förbundet av riksantikvarien Montelius mottaga den den storartade gåvan av 25,000 kr. att förvaltas såsom en särskild fond under benämningen *Agda Montelius' fond*. Enligt bestämmelserna skulle själva fonden bibehållas intakt och avkastningen utgå till riksantikvarien Montelius eller fru Agda Montelius, så länge någondera av dem levde. Därefter skall minst 10 % av avkastningen årligen läggas till kapitalet. Återstoden av räntan användes på det sätt förbundets styrelse bestämmer.

Agda Montelius' fond skall bliva ett varaktigt minne av den kärleksfulla omtanke, varmed förbundets ordförande och hennes make städse omfattat förbundets verksamhet, och i framtiden giva ett värdefullt stöd.

NYHETER TILL JULEN

å *Evangeliska Fosterlands-stiftelsens Förlags exp., Sthlm 3*

Julgåvan 1920.

Rikt illustrerad jultidning för hemmet. Fjortonde årg. Red. av *K. J. Ahlberg*. Två gratisbilagor.

Julgåvans pris är kr. 2:75. Vid rekvisition av minst 2 ex. lämnas 15 % rabatt, 10 ex. 20 %, 50 ex. 25 %, 100 ex. 30 % på bruttopriset.

Julottan.

De Ungas Tidnings julnummer. Tjugoförsta årg.

Julottans pris är 75 öre. Vid rekvisition av minst 2 ex. lämnas 15 % rabatt, 10 ex. 20 %, minst 50 ex. 25 %, minst 100 ex. 30 % på bruttopriset.

Julkärven 1920.

Illustrerad jultidning för barn, tjugofemte årg., prydes av en vacker omslagsteckning av *Brita Ellström*.

Julkärvens pris är 50 öre. Vid rekvisition av minst 2 ex. lämnas 15 % rabatt, 10 ex. 20 %, 50 ex. 25 %, 100 ex. 30 % på bruttopriset.

Varde ljus!

Missionskalender för 1921. 29:de årg. Rikt illustrerad. Redigerad av missionsdirektorn pastor *J. Lindgren*. Häft. 3 kr., kart. 3:75.

Korsblomman.

Kristlig kalender för 1921, utkommer med sin femtiosjätte årgång. Redigerad av kyrkoherde *Efr. Rang* med bidrag av flera författare och inre missionsarbetare. Häft. 3:50, kart. 4:25, klotb. 5:50.

Frideborg.

Folkkalender för 1921. Sextiofjärde årg. Rikt illustr. Redigerad av pastor *Frith. Björk*. Kart. 3:75, klotb. 5 kr.

Biblisk ordbok.

(Nya Testamentet enligt 1917 års översättning), utarbetad av teol. d:r *Oscar Bensow*. Arbetet utgives i fyra häften till ett pris av 2 kr. häftet och är beräknat att före årets slut föreliggande avslutat.

Jesu Kristi Översteprästerliga Förbön.

Av biskop *H. D. Moule*. Bemyndigad översättning av *Annie Anderberg*. Häft. 2:75, klotb. 3:50.

Ensam med Gud.

Av *Skovgaard-Petersen*. Häft. 50 öre.

Helgsmål.

En samling dikter av *A—der*. Häft. 4 kr., kart. 5 kr., klotb. 6:50.

Grannarna mitt emot och andra berättelser.

Av *A—der*. Häft. 4:75, kart. 6:50, klotb. 8:50.

På Ligården.

Skildring ur norska folklivet av *Margarethe*. Övers. av *Mathilda Langlet*. Andra uppl. Pris häft. kr. 3:50, kart. 4:50, klotb. 5:50.

Den skönaste rosen.

Berättelse av *Hillis Grane*. Andra uppl. Häft. 5 kr., kart. 6:50, klotb. 8:25.

Drömmar.

Dikter av *K. J. Ekman*. Häft 2:50.

STÄNDIG UTSTÄLLNING AV
BRODERIER & KONSTVÄVNADER
 MATERIAL OCH PÅBÖRJADE ARBETEN
RÅD VID INREDNING AV VÅNINGAR
ATELIER FÖR GOBELINLAGNING

A/B **NORDISKA** **KOMPANIET**
 THYRA GRAFSTRÖM / STOCKHOLM

UTAN MELLANHÄNDER

CHEVIOTS-KJOLAR, KLÄDES-
 KJOLAR - - - - SIDENKJOLAR
 CHEVIOTS-KLÄDNINGAR

Billigast direkt å

Stockholms Kjolfabrik
 MALMSKILLNADSG. 9, 2 TR.
 R. T. 121 46 - - - - A. T. 474

COLLAN-OLJAN

världens förnämsta läderpre-
 servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbelt*
varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
 T. OLSEN, Stockholm

Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om åttfondels sida: 65×50 mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om halv sida: 131×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång Kr. 6:25	1 gång Kr. 11:—	1 gång Kr. 20:60	1 gång Kr. 38:50
5 gånger 27:80	5 gånger 49:50	5 gånger 95:—	5 gånger 174:60
10 " 53:75	10 " 96:25	10 " 185:60	10 " 336:85

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.
 Redaktör: *Fanny Ekenstierna.*

Utkommer under 1920 med 24 åttasidiga n.r. Prenumerationspris: helt år kr. 2:50, halvår kr. 1:40, kvartal kr. 0:80. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 per exemplar.

FARE GLASBRUKS KONSERVGLAS

beprövat, hållbart fabrikat.

Inkoknings- och Torkapparater

Passermaskiner (större och mindre).

Skalmaskiner. Bärrensningss-
apparater. Torkkollar och Bär-
kvarnar m. m.

Specialpriskurant på begäran. - Ständigt välsorterat lager.

A.=B. Brisning & Fagerström

R. T. 413, 1354

24 Regeringsgatan 24
S T O C K H O L M

A. T. 5277, 8840

FIRMA SELMA H Ä G G L U N D

Parfym-magasin

38 Hamngatan 38
S T O C K H O L M

Allm. Tel. 84 07.

Riks Telef. 2357.

Dr. Elin Beckmans Hettluftsinstitut.

Heiluft, Diafermi, Massage och
Sjukgymnastik.

Behandling av reumatism, gikt, nervsmärlor,
frostsador, vissa ledutgjutningar och ledstel-
heter samt börjande ålderdomsbrand.

Barnhusgatan 12. Vard. $\frac{1}{2}$ 3-4.

Rikst. 105 52.

A. T. Br. 45 52

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
183 36

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker,
hyresärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar besvaras.

INNEHÅLL ✓

Agda Montelius. *Av Sigröd Ulrich.*

Det sista.

Resolutioner vid Internationella kvinnoförbundets 5-årsmöte i
Kristiania. *Av Ingegerd Palme.*

Fredrika Bremer levandegjord. *Av Hilma Borelius.*

Notiser från bokvärlden.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN

EN KRONA HIT...

EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**

för bordet, stekning och bakning.

Samma ööverträffade kvalité som före kristiden.